

Bollenland onder water in de Zwitterpolder

Hein Verkade

Historie

Bollenpercelen worden na het rooien van de bloembollen regelmatig onder water gezet. Doel van deze actie is de bestrijding van insecten(larven) en onkruiden. Dit werd vroeger met bestrijdingsmiddelen gedaan. Vooral bij de lelieteelt werden deze middelen overvloedig toegepast. Het waren dan ook de leliekwekers, die enkele tientallen jaren geleden in de kop van Noord-Holland met een vriendelijker alternatief kwamen. Zij zetten de bollenvelden meer dan zes weken achtereen onder een laagje water (inundatie). Deze manier van bestrijden bleek effectief te zijn. Het was niet alleen goedkoper maar ook milieuvriendelijker. Bestrijding van aaltjes was de aanleiding om bollenpercelen te inunderen. Al gauw bleek dit systeem ook voor de bestrijding van ander ongemak effectief te zijn. Het succes drong door tot in de 'oude' Bollenstreek. Ook hier werd deze manier van werken snel populair. Het werkt eenvoudig. Je legt een klein dijkje om een perceel en pompt het dan vol met water uit de naastgelegen sloot. Deze pomp blijft gedurende de inundatieperiode vrijwel constant draaien, omdat het water snel in de zandbodem wegzakt.

Wanneer het systeem in onze Bollenstreek werd geïntroduceerd weet ik niet precies. Zeker is dat in 1986 langs de Loosterweg in Lisse een bollenperceel onder water stond. Dankzij de waarneming van een zeer zeldzame Blonde Ruiters staat het in mijn boekje genoteerd. Zo komen we vanzelf bij een interessant bijverschijnsel; het ondiepe water trekt veel soorten watervogels aan. De meeste percelen worden in de maanden juli tot oktober onder water gezet. In deze periode trekken de steltlopers uit noordelijke streken door ons land richting overwinteringsgebied. Bovendien zoeken de plaatselijke meeuwen, eenden en steltlopers met hun jongen geschikte plekken om op te vetten en te rusten. Bollenpercelen met een laagje water trekken dan veel van dit soort watervogels aan. En dan weten vogelaars zulke plekjes gauw te vinden, zeker wanneer er een zeldzaamheid is neergestreken.

Groenpootruiter (links) met Bosruiter op geïnundeerd bollenland - foto: Jos Zonneveld

Zwitterpolder

Het is ieder seizoen afwachten waar en wanneer een bollenkweker na het rooien zijn land onder water zet. In 2019 wordt een voor ons bijzonder kavel onder water gezet; een groot perceel van de fa. van Eeden in de Zwitterpolder. Dit is het land waar wij inmiddels een aantal jaren onderzoek doen naar het broedsucces van Gele Kwikstaarten en Veldleeuweriken. Het is een groot perceel, ruim zeven hectare en het ligt niet aan de openbare weg. Hierdoor is rust verzekerd. De buitenrand is geen zanddijkje maar een opstaande plastic rand. Dit wordt sinds een paar jaar toegepast. Het is geen fraai gezicht en door de harde overgang naar het water minder aantrekkelijk voor foeragerende steltlopers. Gelukkig is het gebied zo groot dat er met meerdere compartimenten wordt gewerkt. Deze afzonderlijke landjes worden gelukkig wel door zanddijkjes van elkaar gescheiden. Meerdere keren heb ik de vogels in het gebied geteld, steeds vanaf de zijde waar de grote schuren van de fa. van Eeden staan, dit om verstoring zo veel mogelijk te voorkomen. Nadeel was wel dat sommige vogels zo'n 500 meter weg zaten. Dit in combinatie met de zinderende zon zorgde voor moeizame tellingen eind juli. Het lukte niet om tot betrouwbare complete lijstjes te komen. Grote vogels als Lepelaar en Grote Zilverreiger vormden geen probleem, maar eenden, meeuwen en steltlopers soms wel. Het lukte nog net om zes Bosruiters tussen de Oeverlopers en enkele Dwergmeeuwen tussen de honderden Kokmeeuwen en Visdieven te ontwaren.

Tellingen

Vanaf augustus verbeterden de omstandigheden, vooral 's avonds tegen de schemering. Het gebied werd daarna zeven keer bezocht (zie tabel). Tijdens de eerste vijf tellingen stond het hele perceel nog onder water, op 7 oktober was het grotendeels drooggefallen en op 15 oktober helemaal. De telling in augustus leverde een opvallend hoog aantal Visdieven op. De vogels, waaronder veel juvenielen, rustten op de dijkjes.

Vermoedelijk betroffen het vooral uitzwermende gezinnen uit kolonies in de omgeving. Boven het water foerageerden 10-tallen Boerenzwaluwen, deels broedvogels en jongen uit de schuren van de fa. van Eeden zelf. Het water stond vrij hoog, waardoor het aantal steltlopers wat tegenviel. Alleen Oeverlopers struinden de voeten van de dijkjes af op zoek naar insecten.

In september was de variatie aan steltlopers groter, maar de aantallen bleven bescheiden. Alleen het aantal van 61 Watersnippen op 10 september was spectaculair. Overal zaten groepjes en er waren veel interacties tussen de vogels. Regelmatig stonden zij met opgestoken staartjes tegenover elkaar. Pleviertjes werden niet waargenomen,

waarschijnlijk omdat het water voor hen te hoog stond. Op 13 september waren er zes soorten eenden aanwezig, vooral Wilde Eenden en Bergeenden. Meeuwen gebruikten de waterplas vooral als slaappleaats. Grote en Kleine Mantelmeeuwen arriveerden merendeels in de schemering.

Droogvallen

Begin oktober stond het land nog grotendeels onder water, maar hoger gelegen delen vielen al droog. Op 5 oktober liep er nog een Grutto rond; dat is opmerkelijk want de meeste hebben ons land dan allang verlaten. Wederom

Verschillende kraaiachtigen struinen het land af op zoek naar allerhande eetbaars.

Een week later zijn de aantallen flink geslonken. Het land wordt klaargemaakt om tulpen te planten. Dan is alles weer bij het oude.....met Veldleeuweriken, Kneutjes en in het voorjaar de Gele Kwikstaarten.....

lieten de pleviertjes het afweten. Op het oog leken de omstandigheden nu redelijk, maar waarschijnlijk waren de meeste inmiddels vertrokken naar warmere oorden. Op die droogvallende plekken verschenen wel zangvogels. Voor die tijd waren het alleen Witte Kwikstaarten, die de dijkes aflieden op zoek naar insecten. Maar als twee dagen later het land grotendeels droog is gevallen, wordt het een groot kwikstaartenfestijn. Er foerageren dan ruim 80 Witte Kwikstaarten met daartussen zeker twee mannetjes Rouwkwikstaart en minimaal vijf Grote Gele Kwikstaarten. Ook Kneutjes en Graspiepers verschijnen in kleine groepjes.

Tabel 1. Aantallen vogels op het geïnundeerde bollenperceel van de fam. van Eeden aan de Leeweg in Noordwijkerhout

Tabel 1	8-aug	9-sep	10-sep	13-sep	5-okt	7-okt	15-okt
Grote Canadese Gans				23			
Nijlgans			7				
Bergeend	11	5	20	23		10	
Wilde Eend	15	13	23	52	2	2	
Krakeend	1	2		4			
Smient				3			
Wintertaling		8	6	1			
Aalscholver		2					
Blauwe Reiger			1	2	1	1	
Scholekster				1			
Kievit			3		1		
Bonte Strandloper		2	2		2		
Witgat		2		2			
Oeverloper	9	13	11	5	1	1	
Zwarte Ruiter			1				
Groenpootruiter		2	1	1	3		
Grutto		2	2	1	1		
Wulp					1		
Watersnip	1	16	61	26		2	
Kemphaan			1				
Kokmeeuw	46	208	212	78	68	47	1
Stormmeeuw	1						
Zilvermeeuw	6	3	2	2			
Grote Mantelmeeuw			12	3			
Kleine Mantelmeeuw	1	35	32	31	4		
Visdief	180			1			
Boerenzwaluw	ca.50	ca.40	ca.30	ca.20		5	
Graspieper					2	16	2
Witte Kwikstaart		9	3	2	8	84	13
Rouwkwikstaart						2	
Gele Kwikstaart		2	3				
Grote Gele Kwikstaart					1	5	1
Ekster						5	4
Kauw						51	24
Zwarte Kraai			1			9	6
Kneu					12	19	24

